

РОБУОНТГА ыраа учаастактары чөлөөтүгөр гүһэрин ахсааныгар уордалар биһр бастакынан ааттаналлар. Ити программа ылымдылардыттан машина, мурдыгы кистээбикэ эттэхэ, күтүүннээх туох дааны үлэ ытыллыбата дииргэ тийбэбит. Билигин 10-ча олооох дөтөсүд үлэлиир, онно сылдыар ырачааннар ахсааныгарын саба үлэиттээхтэр. Сөптөөх дьиз суоһунан оскуола аһыллыбата. Урут манна үтүгэйкээн бойхоттох оскуола дьээтэ баарын көтүрөн Уруу Күөлгө киллэрэн бараннар, туох дааны туһада таһаарбакка, кэлэн уонка оттубуттар. Уорбада бөһүдөх эстибит кэмгэр, отчуттар, сылгынытар уонна субан сүөһү бостууктара дьыллэнэр эрдэхтэринэ, ырдьык, медвунит дьиз суоһа. Оттон билигин олохтоохторун ахсаана бачача эбиллибитин иэниэ биһр фельдшердээх медвунит үлэлиир буолбута улахан «кыайынан, ситиһини» ааһыллар. Үлэнигэр олорор биһр түөрт квартиралаах уопсайдара үлээ киирбитэ калаччыга-барааччыга көрө соһун буолан кэлсээр. Итин таһынан уордаларга кудуулаахтарын курдук киһи тутта эттэхтэрэ. Киһи урут да баара, билигин дааны ол мнэстэтигэр турар. Манна биһр чардар тараллибэттар, киһи көрдөрүллүбэт, концерттар, атын дааны сонун дьаһаллар ытыллыбаттар. Быһата, кудууи көгдөһө эрө баар. Хата, быһыл сөбүдүссөйдэммиттэр. Ону дааны дьоллоругар киһини оҕо Варвара Сокольникова тийээн биһрэн сага үлэиттэммиттэригэр улахан үөрүү.

«Кыра учаастак» программа ылымдыгыттан итинтэн атын ханык дааны уларыһы суох. Онон уордалар күн бүгүн дааны уружуларын курдук олороллор дииргэ тийбэбит. Ону олохтоохтор дааны этинлэрэ дьээнкэтик көрдөрөр.

— Билигин учаастакты бастакыттан дааны государственной үбүлээнигэ киирбэтэ. — диир Уорба бөһүдөлөгүн биһр сээркээн сөһөннүтэ. ыччаттар сүбэиттэрэ, итин «кырдыастастар» Егор Васильевич Харитонов. — Эрилик Эристин аатынан совхозтан Мадьахсэ эрө учаастага үбүлээмитэ. Онон совхоз байэтин күүһүнэ Уорбаны чөлүгэр түһэригэ үлэ ытылыһа. Ол түмүгэр күн бүгүн уружубууттан уларыһыбыт дьиз суоһун тэһэ. Арай учаастак производствотыгар бачача албох эдэр ыччат кэллэ, оҕо салын үлэиттэрэ баар буоллутар, сага медвунаньыбыт, тугулулубут түөрт квартиралаах дьээнкэтигэр быһыл маллар киирдилэр. Ыччаттар илээн бириэмэлэрин атаараларыгар ханык дааны үлэ тэрилдибэт, сөптөөх усулуобуһа дааны суох. Киһи көрдөрүллүбэт, концерттар, араас биэчэрдэр буолбаттар, спорттивнай күрэхтэһиннэр ы-

тыллыбаттар. Билигин совхозтар үрөдүлэр буоллутар, аны хайдах дьэбанаи, хайааһынан олооробут дааны биллибэт. Онон Уорбада аны хайаи олоорорго, үлэлииргэ сөптөөх усулуобуһаларыбыт дьылдата ырахан бачача бачача киирдэ. Бэйэбит хайаи олохтутун буһуунаи, атахтыгытар турган, кыагыран олоорор бөһүдөлөгүн тупсарарбыт, сайыннарарбыт, дьон уоракто олохсулар усулуобуһаларын тэриирбит биллибэт. Олох уустугурда. Онон бэйэбит таба дьаһаныахпытна, хайааһынаахпытна и эрэ сатаһар буолла быһыллыах.

Ол эрээрэ учаастак социальной - эконоическай өртүнэ сайдыгыта бытаанын үөһөтөн үбүлээһини суоһунан быһаарар табыллыбат. Егор Васильевич итинэ алдыһыр. Уорба биригээдэтэ бырадыллыбыт учаастактар ахсааныгарыгар киирсэн сыл ахсын государственной үбүлэһэр. Ону аналгыгар эбэтэр кыайан туһаматтара совхоз салалтатыттан тутулукутаах. Көрүлүбүт үбү бүтүнүтэ учаастак сайдыгытыгар туһамыт буоллар, Уорба бачача атын көстүүдүнэ, олохтоохтору социальной өртүнэ хааччыһыга туох эмэ хамсааһынар тахсыбыт буолуох этилэр.

х х х

Этэллэри курдук, Уорбада социальной өртүнэ соччалоох улахан хамсааһын тахсыбатах. Ол онугар производственной учаастак быһымтынаи бачача кыагырбыт, үлэит илэи дааны кэла сатаабыт. Ыччаттар Михаил Адамов, Егор Листиков, Александр Сергеев, Фенла Романова 20-тии мавар ынахтаахтар, оттон Надежда Ноева 15 тингэһи көрөр. Хадаар аренднай предприниетин кытта дуоһабар быһымтынаи сыла ынах ахсыттан 1700 кг үүтү ынахтаах этилэр. Ону өссө бачача ыыгар толорбуттар, билигин үүт ыамыгар соруудахтарыт таһынан үлэлиллэр. Ыаньыһыттар сыл түмүгүнэ ынах ахсыттан 2000 килограммаах киирбиһи ылар бадалаахтар. Быһыл төһөү ылымта үчүгэй көрдөрүлээхтэр. Ол курдук, 80 ынахтарыттан 80 уонна 30 тилэйттэн 30 ыраһыи илэнтэн тыһынаах илэнтэн туророллар. Билэтин турутуунаи сорох ынахтар ыталлар. Күһүкэ 4 кг отунаи, 1 кг комбикормотунан аһаан тураллар. Эби аһылыгы ынальыһыттар байлаларэ бэлэмниллэр, бурдуктара кыра буолан от сыатын буллуһаллар, быһата, ким буллуһаллар, быһата, ким төһө сатырыһыан эби аһылыгыи албэтэ сатырыга кыһанар.

Барылдан ааһынан, уорбалар бачача ыыгар дьизэ маловоһуунаи 140-ча тонна үүтү ынаи 140-ча тонна үүтү ынаи тугулуубуттар. Тингэһээр тугулуубуттар, үтүс ынахынаптарын, үтүс ынахтар уолбууттарыи аахсаыт, сыл хаалыт ус ыыгар (ылтынныһыи киллэрэн туран) 20-тэн таһа тонна ууту эби тугулуубуттарыи былааннаһыттар. Ити-

ни билигин үлэлиэн иһэр татимнэриин сабадалаан этэбит, дьээннээх түмүктэрэ дааны итиннэ чугаһыан сөп курдук. Быһыл Хадаар аренднай предприниетныгар үтүс ыамын үрдэнигэ үлэ бачача ытыллыбытын сыл тоһус ыыһ түмүгүнэ оройуон үрдүнэи отделеһилэриин маһаарлар уонна хаһыахтар эрэ соруудахтарыи аһарытыга дааны дьээнкэтик көрдөрөр. Онуоха уорбалар киллэрбит кылааттара эмэ кырата суох. Киһиин хас да сылга хадаардар икки тыһыиыи чалаах тирииттэн буһатын

ларга 2-лии кг от уонна 1-днн кг комбинорм бэриллэр. Уолаттар итин кэмчн аһылыктарын сыа-сыи курдук тутан, үтүрүмсүтөн биэрэллэр. Төһө дааны кырымчык, татым аһылыктарыиаллар быччат сүөһүлэри астыһнарар, кэм аһахтарыи хамсата турар курдук аһатарга-сигэргө, дуоһуһа уулатарга кыһаллаллар. Ол иһин бириэмэлэрин үксүн хотонноругар ыталлар, Уорба бөһүдөлөгүн биһр кырдьаас олохтоһо, үлэ ветерана, пенсионер Илья Гаврильевич Адамов ыччаттарыи кытта эмэ биригэ ылымдыһар, ноһуом

нэллэр. Оһыттыах рабочайдар тупсуут сүөһүлэрии сүтүгэ суох төлөһүтэн государственнова туттардылар. Билигин бүтэһиктөөх аһаан таһа да илэгин иһин, уорбалар государственно санааһа эмэ толорулуубутугар быгэ эрэллээхтэр. Онон быһылыгы дьылга биригээдэ үүтү, эи онгорон таһаарыһа, государственной кытта ахсааһыга кыһаана суохтук үлэээтэ.

Биригээһиндэрэ Е. С. Хоһотанов эмэ сылдыарынан киһиин П. Н. Григорьев солбуһар. Петр Николаевич саһынаи

тыһыллар, киһи өтүнтин, дьаһалын толорорго кыһаналлар.

— Иһин трактордаахпыт, МТЗ-82 В. Н. Давыдов, оттон ДТ-75 П. Н. Осипов үлэлиллэр. Онон олутун-масыһын бэйэбит тиһэн олоорбуһунут. Билигин иккиин алдынан тураллар, өгөһө сьылдыаллар, — диир Петр Николаевич. — Онон наадыи дахыһына Уруу Күөлгөн трактор кэлэр, уубутун эмэи водоһоһу ыгырыгаран бастарарыт. Сайыи бэйэбит эмэи тэриин оттообуһунут. Үүһү соччо кыһаана суоһа. Ол тыһан баран алдынан көһөннөн, ардахтарга мөһөһдэтэн оһуйбэтэхпит. Бэйэбитигэр 400 тонна дороһоһ аһылык наада буолуохтаах этэ даһыи, 330-ча тоннаи сөһотуһулааһабыһыт. Оһугуаһытыттан элэр сүөһүлэриит олус элбэри сиһилэр, Онон бачачааһыаһыт өссө уустугурда. Аренднай предприниетэ көмөһүөн иһин отунаи бэйэте олус татымын олоорор. Ону хайдах быһаараллара биллибэт. Бастаан бэйэбит аренднай биригээдэ курдук тэриллибиһит даһыи, хамсааһытын совхозтан расщепка быһылыгынан аахсабит. Ол онугар сыл түмүгүнэи онгорон таһаарыт эһийтигэр уонна үүлүтүгэр расщепкай сыананаи эби ылабыт. Ыччаттар куустэре кыһарыһан үлэлии сатыһаллар. Көрдөрүлэрбит даһыи соччо кыһаана суохтар, быһыл төһөүү үчүгэдиик ылымдыт. Буоһатыһыи осемнатор Александра Романова искусственной эмэ мэлээһиниинэи кытта, ректальной көрүү бара илэи, кэлэр сылга туох түмүктэнэрбит биллибэт, Аһыыр оһус дьизэ эһийиит ыраатта. Иһиниити төрүөү ыллахыһына, ынар ынаһы элбэттэхити, нэ, ыччат сүөһүнү тороһуттаһа ыал буоларбытын өйдүүбүт. Ол иһин бары кууһуптун холбоон үлэлии сатыһыт.

Оройуон биһр кыра бөдөнсүүү соһулуугар бырадыллыбыт учаастаһын билигин олоһо-дьаһада, күннээрэ түбүгэ итинник. Уордалар үл-харчы тийбэһин, тутууну ыһтар кыахтар суохтарыи, үлэит иһин көстүбэһи таба өйдүүллэр, киһилэр ити быстах үөһнээбит ыраахтар сыһыа туоратылаахтаахтарыгар эрэллээхтэр. Ол иһин бүһүн, оһу буһкуурдаах кэмгэ олус бытарыһбакка, коллестивнай соһустук дьаһанан олоорорго бадалаахтар. Киһилэр аһа көһүөнэлэр сии кытта таба үлэлиэбитэриин, туорахтаах культууралары даһыи өлгөһнүк үүннэриитэриин, ураа муостааһы, сыһыи сиһилээри даһыи тоһуоруппуттарыи, үрүн илэтии даһыи үрүйалии сүтүрүтүлүттэриин өйдүүллэр. Ыччаттар тыларыттан-өһтөрүттэн, үлэһ-хамсааһа сыһыһнарарыттан сыһыһаатааһа, аһа көһүөнэ үлэһ үтүө үтэһэриин эстафетата эрэллээх иһинлэргэ тириити-гэр сөһ.

С. АЛЕКСЕЕВ,
(Ханык аналл көрр.).

Ыччаттар инникигэ эрэллээхтэр



СНИМОКТАРГА: тракторист Владимир Николаевич Давыдов, ноһуом таһаараччы, үлэ ветерана Илья Гаврильевич Адамов, бостуун Петр Иванович Диодоров.

Т. Кардашевская фотолара.

ыраах испиттэрэ. Оттон быһыл төһө даһыи аһыах ынахтаахтарыи иһин уордалар бүтүн биригээдэһи икки тыһыиыи чалаах киирбиһи өгөһөргө суоттаныһалара элбэри этэр. Иһиниитин ити татимнэриин ыһытыбакка, өссө татимиртэхтэриинэ үүт ыамыгар туох эмэ хамсааһыны таһаарыахтарыи сөһ. Оһоһуна урукку үтүө ааттара суоллара эриһилээрэй, аһа көһүөнэ дьоһуунаах үгэһэриин эдэрдэр татимнээхтии салдаһайаллар дьиз санаара көһүлэһи. Саһалар «Өтөх төһүргэстээх...» дьиз мэнээһэ аптэттэр.

Биригээдэтэ иһинтэн ураты быһылдыи кыстыкна 120 тыһаһаһы Юрий Соһроһов, Иван Дьэичковскай, 110 бөрөһкүһү Николай Протодьякоһов, Алексей Соһольников көрөллөр. Киһилэрэ даһыи дьыл сээрнэһи аһылык кэмчн. Күһгэ тыһаастарга 3-үү бөрөһөү-

таһаарааччыиан үлэлиһэр. Киһи киһи ол сылдыан ыччаттар үлэлиллэриин ээр-сэмээр көтөһөн көрөһөчү, наада түбэлтэтигэр сүбэлээһ-амаһаан, көрдөрөн биһрөн көмөлөһөр, үлэ-хамсаа мэдди үчүгэй буоларыгар кыһанар, бардыи-кэлэһи эрэ дьиз тутууну, үрдүнэи-аһыһан сыһыһаһаһыи, хайаа-ыһытыһаһаһаи суох быһыһыи өлөрдүү сөһүлээбэт. Ыччаттар убайдара иһиниик үтүө хаачыһыи, балардааһан билэр буоланнар, иһинэхэ сөһүлэтэр тына туттарга-хаһтарга кыһаналлар.

Сайыи Петр Иванович Диодоров уонна Виктор Петрович Сергеев 270 субан сүөһүнү бостууктаабыттар. Саастарыиан төһө даһыи өдэрдарын иһин, араас үлэһ-хамсааһа эриһлибит, иһин мындырларыи баһылааһыт дьон. Быһата, биригээдэ төһүү үлэиттэрэ, Ыччаттар иһинтэриин элбэххэ үөр-

эдэр киһи. Ол тыһан баран совхозугар олох кыра эрдэһиттэн араас үлэһэ эриһлибэтэ. Урут хас да сыл Уорба биригээдэһи салайыһа. Оттон быһыл күһүн биригээһири солбуһуор дьиз уолаттары кытта маныһыһыттыаһыта, билигин киһи онугар Фенла Романова үлэлиир. Онон Уорбада үлэлии сылдыар ыччаттары кытта биһрэ үөһнээбит, тэһгэ буһкуһан үлэлиэбит киһи, быһата, үлэиттэриини тыл бьаһаһыттан өйдөһөр. Үчүгэй шофер массыи, нага туга тыһыһыриин туга билэрии тэриһэтэ, Петр Николаевич биригээдэтэ тутуунаи тыһыарын, ханык доһолоһнуурун биһр тарбаһыи курдук билэр. Үлэһи иһин тиһибэт буолан билиһини бэйэте «тоһоргуу» эрэ өлөрбөт, туох кыһытарбатырын ситэһэр, көһөгардыһар даһыи. Ол иһин ыччаттар биһрэ үөһнээбит таһаарыһтарыи, эһиһэ доһордорун убаас-

